

УКРАЇНСЬКИЙ ПЕРЕВОЮЩИЙ ТЕАТР

продовження

На кону потрібно було дати цьому стилеві художню форму, і таку знайшли в виставі п'єси М. Горького "Вороги" /1935/ в постанові Московського Художнього Театру, засудивши за формалізм згадані вже "Богатирі" Д. Відного. Режисером п'єси був старий майстер російської сцени Володимир Немирович-Данченко, один із основоположників Московського Художнього Театру. Цей факт ще більше "лоскотав" нерви урядовим чиновникам, бо старий майстер ставав "своїм". Як відомо, стиль Московського Художнього Театру намагався як можна більше, наслідувати життя. Творець вистави - актор - губився на кону серед речей, що були виконані з археологічною точністю. При виставах побутової п'єси чи драми з внутрішнього дію все виглядало бездоганно. Такими драмами показались якраз п'єси М. Горького й А. Чехова. Ці автори зробили величезний вплив на історію українського театру після 1934 року. В Україні не було жодного театру, що не поставив би п'єси М. Горького, а недавні відомості, що надійшли до нас, говорять про виставу "Трьох сестер" у Львівському Драматичному Театрі, значить, стиль соціалістичного реалізму лишається далі в силі.

Зовнішня ефектовність знайшла найбільше примінення в переробці старого оперного репертуару. Жертвою впали тут "Запорожці за Дунаєм" - С. Гулака-Артемовського й "Наталка Полтавка" та "Тарас Бульба" - М. Лисенка.

В першій переорхестрованою всю оперу, а в місці малої оркестри, розрахованої на вистави в невеличких професійних театрах, Володимир Йорш написав майже вагнерівську музичну партитуру. Додатково написав він III. дію за лібреттом М. Римського "Карась у султана". Під мелодію пісні "Тепер я турок, не козак" Карась з'являється в палаті султана. Перед його виходом турецький вельможа й Селім Ага ведуть музичні речитатив, де глузують над витівками султана. Входить султан і розмовляє з Карасем. Цей же не довідався, з ким говорить. На знак султана починається величезний балет при виході всіх дворових султана. Надвний ха-кол - Карась дивується з дивних танків.

Крім цієї дії, до другої дії вставляли оповідання Караса під музичний супровід, що зтрачало багаті на сміх. Можливу Андрия в третьому акті викликали зовсім, а блискучий голак закінчував, за старим штандартом, оперу. Справа з "Наталкою" пішла тим же шляхом. До славної пістички персонажів були додані: тахтаївський дяк, "до п'єс над міру багато горілки" вже спадєє з голосу, канцелярний Скоробреха - претендент до руки Наталки, жвава молодиця, що розважає героїню, комічний дідок-сват і величезний гурт селян - дівчат, що справляють Наталці обряд розлітання коси, й парубки, що слухають співи Миколи. Всі головні пісні особи співали ще додатково по кілька пісень, а ново переорхестрованою музичний супровід був переважний мідяною групою.

Третій експеримент на "Тарасі Бульбі" викликав несподівану реакцію. Сцена виступу запорожців у полі під спів пісні "Заснегали козаченьки" надзвичайно сильно збуджує українське патріотичне чуття. Що можна панові, те забороєне мужикові! Коли можна було виставляти патріотичну сцену бов під Бородино 1812 року, з урочистим ходом на глядача, того не вільно робити українцям. "Тараса Бульбу" переробили виниюдм героїчну смерть Тараса, а Останя змусили співати арію про "класове пригноблення селян панями". Сценічне оформлення робив уже не український декоратор Петрицький, а російський Дімітрієв. Позбавлена життєвого духа Гоголя, вистава стала нецікавою і скоро зійшла зо сцени.

Одночасно в драматичних виставах, взятих особливо з російської драматургії, продовжувалась ода зовнішній ефектовності. Іноді вона йшла впарі з нездоровою тенденційністю. Зразком цього буда творчість О. Корнійчука, про яку ще було згадувати.

Після 1934 року український театр опинився в прикрому положенні. В ньому не було вільно говорити про патріотизм, як це було дозволено московському, чи тс червоної /"Кремльові куранти" Погодіна, чи білої Карви /"Дні Гурбиних" О. Вудякова/. Остання п'єса робила ще більше: вона висмівала весь український самостійницький рух 1918-1919 рр. За цієї п'єсою, більшовики висвітлювали негативно поруч із аналогічним висвітленням українського самостійницького руху. Гетьман Скоропадський утікав /у цій п'єсі/ з зав'язаними очима, а штаб армії Директорії не мав у собі нічого додатного, тільки п'яństwo та лайку. Таким чином постава патріотичної п'єси в українському театрі відпадала; лишався старий етнографічно-побутовий репертуар.

Крім нього, йшли п'єси "соціального замовлення", типу драм О. Корнійчука. І театр вибрав третю течію, найшляхотнішу в своєму змісті. Він став широко виставляти п'єси західної класики. З'являються в українських перекладах п'єси Шекспіра, Мольєра, Мопе де Вега. Менше - п'єси Шіллера. Не обходиться теж і без українських перекладів О. Островського й О. Чухчиба. Але це все був дуже відчужений матеріал для зросту акторської майстерності працівників української сцени. В цьому відношенні - це найбільше досягнення цього періоду.

Першу групу акторів складали побутовці, що з успіхом виступали тільки в старому музично-драматичному репертуарі. Їх значення мінімальне для історії театру, а навіть навпаки, шкідливе.

Другу групу представляють корінні "франківці". Вони менше живуть, а більше представляють. До цієї групи належать сам Гнат Юра, його брат-Терешко й Олександр, Теодозія Варинська, Варещка, О. Ватуля. Поодинокі ролі, виконані бездоганно, але більш зовнішніми засобами.

До третьої групи входять переважно актори колишнього театру Садовського та чимала одеська група. На чолі з Арком Шумським, Малком. До неї належали Романіцький, Василько, Гакеош. Це переважно актори переживання, великих акторських емоцій: в основу їхньої праці лягло гідне творче наслідування мистецтва корифеїв, а не копіювання, яке мало місце в першій групі.

Нарешті, четверту групу представляють актори синтетичного плану, вихованки мистецького таланту Курбаса, актори величезної техніки й кольосальних емоцій, що іноді переходять в романтичне тло. До них належать: Амвросій Бучма, Наталя Ужвій, Валентина Чистякова, Сердик, Хвиля, а в характерному плані - М. Крушельницький та Й. Гіряк. Деякі вистави з їх участю ставали великим мистецькими подіями. Як зразок, наведу уривок з праці А. Бучми в ролі Миколи Задорожного в "Украденому щасті" І. Франка.

"... Незграбний, негарний, прибитий і покірний селянин. Велика ніжність, м'якість кохання до Анни. Він терпить із болем, з болем мовчки несе свій страдницький хрест. Це вичувається з його зігнутих плечей, м'яких рухів. Таке висноється враження, що він хоче зайняти якомога менше місця на суворій землі. Нічого позувального, декларативного, ефективного, жодного підкресленого названої драматизму. Звичайна собі людина, буденна драма сиренського життя. Але поступово, непомітно, засобами витонченого театрального мистецтва, засобами майстра зсувалася завеса з пораненої душі, і гострий жаль та велике людяне співчуття опановували душу глядача. Це було тому, що в грі була велика економія театральних засобів, за рахунок їх виразовості

Бучма зумів піднести родинну драму селянина Миколи Задорожного до височин Шекспірівської трагедії. Згаду сцену вбивства Гурмана. Іаша переповнилась, далі терпіти не можна. Випростовуються зігнуті плечі, прибитий Микола ніби піднімається, стає грізним месником, якимсь лицарем, що піднявся на захист своєї людської гідності. Перед нами оборонець своєї родинної честі. Той, хто зможе покарати за вкрадене щастя, за відібрану кохану жінку. Маленький, присадкуватий, наче б то пригвинчений до землі, він зрєс у до хвилину в могутню постать. Тепер він такий же гарний, стрункий, міцний, як Гурман. З симики в руках, він годо, певний того, що робить, прямує спокійно до особи, яка зруйнувала його щастя, і вбиває її. Вбивство перетворюється на кару, а вбивник був тільки виконавцем невольної долі.

Тяжка, похмура сцена вбивства втрачала свій натуралістичний, брудно-кримінальний характер. Вона буда освітлена внутрішнім сяйвом моральної справедливості. Бучма, як справжній майстер, підніс, поетизував "Украдене щастя", надавав йому філософської глибини, мистецькі узагальнював. Було страшно в ці хвилини вбивства, але це були хвилини великої мистецької насолоди. Було таке почуття, що ти присутній на святі мистецтва, що ти бачиш, почуваш піднесення творчого духа мистця..."

+ + +

Переходячи до драматургів, мусимо перш усього згадати на творчості Якова Мамонтова /1888 - 1940/. Він розпочав свою драматургію під впливом західно-європейських символістів. У своїй техніці писання драми він наслідував Леся Українку. Перша збірка його драматичних вправ вийшла 1922 року /"Драматичні етюди"/. Далі в плані символізму було написаних "Аве Марія" /1924/, "Веселий хам" /1926/ та риння п'єса "Над безоднею" /1922/. В дальшому І. Мамонтов почав служити ідеалам революції, вибираючи поки що обережно історичні передреволюційні сюжети. До цієї доби належать його драми "Колн народ визволяється" /1924/ та "Роковий" /1925/. До сюжету цієї останньої Мамонтов узяв сценку святкування Шевченківських роковин серед студентства університету Св. Володимира.

Досить великого шуму наробила "Республіка на колесах" /1928/. П'єса буда премійована на всьукраїнському конкурсі до X. роковин жовтневої революції. Тут не висміяна ідея УНР, але це є інсценізація "Президента Кишло-Капустянської Республіки" О. Сісенченка. П'єса змальовує історію однієї з бузанівських та пашковецьких республік, на які було розпалася Україна за "отаманію". "Гожеве павутиння" /1928/ йшло з успіхом у Києві 1943 року, хоч воно не варт цього. Різко виявляв поведінку провінційних панночок, богею. Подієдуки тхне великою порнографією. "Княжна Вікторія", новинка сезону 1928-29 рр. з сюжетом боротьби княжни, генерала та червоних партизан у монастирі над Дніпром. "Дого властивість" /1930/ - походить з середовища совітської інтелігенції.

В останні роки Мамонтов займався більш історією театру, інсценівками між іншим, "ата Моргана" М. Коцюбинського/ та складанням лібретто до опер з останніх - найбільш вдале до опери "Турбіні" /1938/. Музику написав Микола Фоменко. Опера зображує боротьбу українського селянства з козаків проти кріпацтва, проти чужої українському духові шляхти.

Другим визначним драматургом був Іван Микитенко /1897-1937/, талановитий мистец і відомий діяч. За освітою - лікар. Він був одним із головних діячів ВУСПП. По викритті авербахівцями, Микитенко висловився, як їх симпатик. ГПУ почало копатися в його біографію і виявило, що він син куркуля, а його брат був отаманом протибольшевицького партизанського загону.

Офіційно оголошено, що Микитенко був ворогом народу. Всі п'єси Микитенка насичені більшовицьким духом. Його заслуга все в у тому, що він перший звільнив від ошкетів гзв. горожанської війни й перейшов до міської тематики. Микитенко був переважно драматургом театру ім. Франка та харківського театру "Революція". Першою визначною його драмою була "Диктатура" /1929/. Виставлена на сцені театру ім. Франка, мала величезний успіх. Бригада робітників трусить селян за хліб. Цікаво, що селяни в п'єсі "воюють" проти більшовиків "підступними питаннями", де виявляють свою неприхильність до совітської влади. Негативні образи над міру широко послуговувалися російськими вульгаризмами.

Дві п'єси - "Кадри" /1931/ та "Соло на флейті" /1936/ були присвячені питанню вищої школи. Героями першої були студенти: куркульський син Смода, "ідейний" партійний Стріжень та стихійний, неопанований Тарас. Популярна лірична комедія "Дівчата нашої країни" /1933/ написана з життя на будівництві Дніпрестауни. Дві комсомельські групи змагаються поміж собою за одлу мету.

"Бастилія божої матері" /1934/ має місцем дію жіночий монастир 1919 року. Висвітлює безглузду вигадку драматурга про єдиний фронт московських і українських антибільшовиків.

"Справа честі" присвячена питанню стаханівщини. - Крім цього Микитенко має ще три п'єси: "Іду" /1927/ та пізніші "Птахи та комети" й "Дні юності" /1937/.

Третій автор, що живе й сьогодні, Іван Кочерга /нар. 1881 р./, почав писати ще в передреволюційні часи. написав біля 10 п'єс, але став помітний тоді, коли на всеозброєному конкурсі премійовано його "Майстрів часу". Іван Кочерга написав: "Соняний вечір", "Фавстина", "Майстри часу", "Пісня про свічку", "Підеш - не вернешся", "Ім'я", "Алмазне жорно", "Чорний вальс", "Суоана", "Марко в пеклі", "Фея гіркого мигдалю" та лібретто опери "Шорс".

З них три написані на історичні сюжети: 1. "Фея гіркого мигдалю" /1926/- історичний водевіль. Дія відбувається 1809 року. Помічник граф Бжостовський шукає особливого течиза й дівчини, щоб його пекла. 2. "Алмазне жорно" /1927/ - історична мелодрама з часів жорстокої розправи з гайдамаками польських властей. Крім історичних ефемер /нпр. сцена з вляхотним жидом/, цілком пристойна п'єса. 3. "Сніжичке веселля" - історична драма з литовської доби Києва. Драматург використав актову вістку про заберезу світла в Києві й на цій підставі

змалював життя Подолу за середньовіччя. До п'єси Кочерга додав ще звичай першого вересня - "женити свічку". "Алмазне жорно" й "Пісня про свічку" мають у собі одні мотиви - дівчина віддає своє життя, щоб охоронити милого. З філософських п'єс Кочерги "Майстри часу", "Підеш - не вернешся" та "Ім'я" /, особливою уяги заслуговою перша. "Майстри часу" розглядають проблему часу. Один із героїв, німець Карфункель, розглядає час, як вічну, постійну, формальну істину, що найдорожча в світі, молодий Лркевич, говорить, що з часом не треба поспішати, бо важливі події завжди тільки еволюціонізують на часі, і, нарешті, шофер Таратута говорить, що люди творять революційний час, революційна ситуація.

В останні роки Кочерга замовчав, як драматург, головним чином - перед "політичним" талантом О. Корнійчука, й перед війною редагував український журнал "Театр".

О. К о р н і й ч у к /нар. 1905 р./ походить з родини залізничника на станції Хрестинівка біля Умани. Першою відомою його п'єсою була "Загибів ескадри". Написана добре з драматургічного боку, вона могла б виставити і в майбутньому, якщо правильно вирішати на сцені образ Кобзаря. Дальшою його п'єсою був антипсихологічний "Платон Кречет". Герой одружується з героїнею Лідєю, відправивши перед тим на той світ її батька.

За тми пішли п'єси "Соціального замовлення": "Банкір", "Цравда" /образ Леніна на кону/, "Богдан Хмельницький" /"нездорово тенденційність" - сднання російського й українського народів/, і, нарешті, - "В степах України" /про змагання двох колгоспів/. Остання зчинила великий галас з приводу різкої фахової критики на неї Олександром Бордагівським в московському місячнику "Театр". Але всезілляний Корнійчук досягнув свого: Бердягівського знали потім з праці й заборонили йому друкуватися у часописах. До справи вмішався навіть п. Дяченко, керівник культурної пропаганди при комітеті комуністичної партії України.

Як знаємо, в часах війни Корнійчук написав ще п'єсу "Фронт", а тепер - "Мрія". Про них не маємо права говорити, за браком даних.

Олександр Корнійчук найбільш тенденційний драматург передвійськового періоду від 1934 року.

З ренки драматургів треба згадати С. Шлушника з п'єсою "Професор Сухораб" /розклад родини за часів "НШУ"/, не-українця Л. Первомайського та драматургів Голованівського й Суходольського. Ніхто з них не піднісся на ту височину, на яку здобувся Микола Куліш, що до його творчості ми й переходимо. д.б.

О.К. ПІД ЖУРКІТ ВОДОГРАЮ

Виходив знов за монастирські мурі,
І мавши ліс адалека онім коном.
На брєвах сум, а в віях біля похмурій,
Як на сизіюніях, прастарих іконах.

В житті загублено все дороге безцінно:
Бурхаві дні й гремкі, чутлаві ночі.
Не болять несеться вершини тинь,
І кожна кіч огняний день пророчий.

А тут - однакова порожня світанків,
І ліс застиг як мертвий візерунок.
Тобі не те! - прикриті листом танки,
Шум, гук матер і музика Ідунок...

Над головою мирно кляють віти
Чужі ліси і сонно віє вітер.

І чоз виходив з лісу на дорогу,
І рке зморчку на чолі завзяття.
Далєа хрестом на землі тинь Розп'яття,
Тягар на серці і глуха тривога.

Чужого Бога монастирська брама
Приймала, - біля чужий під сірі, тихі крима;
Вечірня жертва мирно закурчалась
На всіх кашпичах і рожевих храмах.

Тобі одній під журкіт водограв
Далекий ліс і білй вогненний грає.

А вечером, коли в глибокій наві
Молитвою гаситимеш неспокій,
Почуєш стук конит по зроненій ставі.
І за вікном, в саду, почуєш його кроки.

М. Рішарменко

ПОВОРОТ

- Свят, свят! Чи я добре бачу? Романо, це справді ти? - Приотулила ближче й заглянула в обличчя.
- Бачиш, це я. У власній особі. Воскрес, прийшов із того світу - відповів усміхаючись Роман і відступив на бік хідника, щоб зробити місце проходжм.
- Ну, і хто був би сподівався! Ти давно вже тут? Звідки приїхав, де був коєі? Кажі! - закидала його питаннями, немало загладаючи в віні.
- Я приїхав кілька тижнів тому з Італії; був у подолі; звільнився, а тепер приїхав сюди, дістав працю - ну й живу - відповідав неханден Роман і за кожним словом старався зробити веселу усмішку.
Дарка це й заприштігла. Хотіла окартати його за штучність і холол при зустрічі з нею, своєю товаришкою, це зр ікілької лавки, та нагло відкривши широко свої принаблизи очі й маюєдо ні крикнула з дива: "Що? Ти - без руки?"

Роман мовчав. Вона зрозуміла його. Ніжно вгляднула засушений в кишеню порожній рукав і прошептала:
- Яка велика нокада...

- Для мене... ні! - відповів спокійно Роман, намагаючись бути дальше веселим.
- Ходім до мене - перервала дівну напружену мовчанку Дарка. Зрівнявшись кроком, пішли мовчки хідником зруйнованого військов міста.

Був вечір. На ярко освітлених вулицях кипіло життя. Йшли мовчки. Щоб заглянути в собі біль, що його зродила мовчанка, почав:

- Знаєш, Дарка, мені пригадується тепер наш Львів. Пам'ятаєш, як ми втрійку проходились вулицями, а ти не могла нам додержати кроку? Весело було тоді, що?
- Пам'ятаю, Романо... Ах, а я тобі й забула сказати... ти знаєш, Ірка є тут. Ромку, чоло догори! Як хочеш, зараз підемо до неї. Зробимо несподіванку. А вона... Вона тебе ще дальше любить...

- Ні, ні, ні! - скоро заперечив Роман. - Думаю, що ти мене розумієш

Мовчки притакнула головою.
- Що вона робить тепер? - запитав досить несміливо, боязко.

- Хто, Ірка? Студіє музику - відповіла Дарка, а в душі додавала: "Ах, який вона знала!"

- Ми вже в хаті - зашебетала й потягнула його за собою.

Дарка мешкала сама. Як увійшли, просила розгоститись. Сиділи за столом, і він оповідав довго й гарно. Оповідав про свої воєнські пригоди, про сумні дні в подолі, про те, що не зможе вже більше грати на скрипці, бо втратив на війні ліву руку. Скаржився перед Даркою: Відколи він на волі, то найбільшціві моменти для нього є то-

дг. коли зустрічає своїх знайомих, а вони безпереманно питають: "Що? Ти - без руки?" Бачать же самі, то пощо питать?"

Дарка слухала цікавого оповідання, а в душі твердо постановила: "Я мушу звести вас знову, як колись." Хотіла тільки перекопатись, чи Роман це й даліє кохає Ірку. Вона спокійно слухала, а коли дочекалась передняки в оповіданні, вилло звернула розмову на його відношення до Ірки.

- Знаєш, Дарка, - говорив Роман, - я признаюся тобі зовсім щиро, як сестрі. Я кохав Ірку так, як колись, але тепер, коли я в такому положенні, то знаю, що вона не охоче мене, навіть коли б і любила... Таке право життя. Тому я не стараюсь навіть віднайти її адресу. Досить, що сам терплю, нащо де й їй завдавати біди?

Дарка слухала й підсміхалася у душі. Мама хотівши плян, треба тільки відважно приступити до його виконання.

було пізно. Роман попросив Дарку. Щасливий, що знайшов когось, кому може розкрити свою душу, обіцяв прийти де й завтра.

- Не забудь мене ніколи, тільки приходи... - підсміхалася Дарка, розстеляючи ліжко...

Другого дня падав дощ. Хоч докруги було сіро й сумно, Дарка все підсміхалася. Вірила, що буде так, як вона собі бажає.

Течо в означений час Роман відкрив двері Дарчиної кімнати. Звудувалася. Кімната була прибрана святково, стіл був заставлений, чекав гостей. Допитав поглянув Роман на Дарку. Та відповіла була готова: Сьогодні приходять її знайомий, вона вирішила зацікавити його з Романом, і вони мусять забавитись утрійку, як колись.

- Ах, так, розумів, твій знайомий... - двома-чю усміхався Роман і по-давньому ширнув її в ліве личко. Тільки почав розмову, як хтось задзвонив. Дарка зірвалася на рівні ноги й похалцем заговорила:

- Тепер, Ромку, слухай: я хочу зробити йому несподіванку. Ти муши піти до другої кімнати й чекати там, доки я тебе не покличу. - Вигтовхнула його до другої кімнати та примкнула за ним двері.

Роман чув, як хтось увійшов. Приложив ухо до дверей і слухав. Враз... що це? Голос Ірки?.. На чоло Романа виступив піт. Що, властиво, думає собі та Дарка? Розглянувся по кімнаті. Хотів утікати. Шукав других дверей, та їх не було. Думає раптом отворити двері й, заки вони отямляться, вибігти.

З кімнати продиралась оживлена розмова. Говорили про музику. Роман забув про свій намір, прилип вухом до дверей і слухав.

- Знаєш, Ірка, я пригадую тобі, як гарно грав на скрипці твій Роман. Цікаво, де він тепер?

- Не знаю, - була відповідь Ірки, і в ній можна було відчутти нотку суму. - Відколи закінчилась війна, не мав від нього жодної в'сткки...

Роман чув, як у сусідній кімнаті задзвеніла струна...

- Це його скрипка, правда? - допитувався голос Дарки. - Заграй щось, Ірку.

Тут Роман не міг уже здержати себе. Поклав руку на клямку, але не натиснув; За дверима йшла голосна суперечка. Щейно тепер Роман завважив, що в кімнаті є де й мужики. Сперечалася над тим, що Ірка має заграєти. А Дарка змудалася даліє. Вона хотіла конче знати улюблену пісню Романа. Врешті Ірка погодилася. Скрипка заговорила...

О, Боже! Його скрипка! Невже не заграє більше на ній? Ненавидів Дарку. Відчував, що вона хитро підсміхалася. Не помилася. Дарка хитро підсміхалася, підійшла до свого знайомого, оперлася на його рама й почала співати. Ах, та Дарка! Кожен слово ранило його серце. А по кімнаті ніжно плало:

... І шкода сліз, і шкода каян,
Бо ти лишилась не одна,
Від тебе знайду краду краю,
А краля пинна - це війна.

Війна така румянолиця,
За смерть дає свою любов,
І дармо тобі, дівча, сниться,
Що вернуся живий, здоров...

Роман думає, що не видержить. Хотів крикнути: "Дарко, досить!", але не міг добути голосу. Скрипка плавала, пісня кінчалася:

... Твій милий певно десь у лісі
Лежить в терновому віяку,
Згадай його, хоча б у вісні,
У тихий вечір, у садку...

Залюда хвилина тині, нагло Дарка крикнула:
- Ірка! Ти що? Плачеш?
Ірка не відповідала. Вона тримала в одній руці скрипку, в другій хусточку. Щейно годі жорстока Дарка підбігла до дверей і відчинила їх. У дверях стояв Роман.

- Ірка! - скрикнув він і замовк.
Ірка відкрила широко очі, здержала відіх, зробила два кроки вперед, прошептала "романе" і впала зомліла. Зойкнула скрипка, впала на долівку й розсипалася на малі кусці.

Коли Ірка прочулася, з'явився веселий настрій, і товариство забавлялося до пізньої ночі. Роман знову розказував і здавався щасливим. прощався із Даркою, погрозив її мартівливо.

Відпроваджував Ірку додому. Коли були під її дверима, Ірка запросила його до себе, та він відмовився.

- Ірка, - говорив, - я тебе розумів. Ти не хочеш, щоб я відчував прикро мою втрату. Тому прощай. Я не смію тепер думати про тебе. А любов з милосердя залишиш другим. Буду жити сам... Ти візьма. Прощай!..

Почулував руку і зник.
- Ромку! - зойкнула Ірка. - Вернися...
Та він уже не чув.

Роман працтвав пристрасно та старався забути про все, що в'язало його з Іркою. Нікуди не виходив. Вечорами багате читав і творив.

Минуло кілька тиннів. Одної неділі війшов на прохід. Ішов чак, щоб не зустрічати знайомих. Довго блукав тихими вулицками. Пізно ввечері вертався додому. Прийшов під двері і щейно тепер зашпритив, що в замку залишиш був клямка. Відкрив двері й отовнів: в його кімнаті була Ірка. Не міг промовити ні слова. Але це й так не було потрібне, бо ось, Ірка кинулася йому на шию й, цілувчи шептала:

- Мій коханий, мій любий... Я так довго чекала на тебе, але ти не приходиш... Ромку, я твоя...
Цілував її очі. З радості хотів ридати, як дитина,

Довго сиділи в обіймах. Ірка бавилася його кучерями й тихо співала: "... зів'я собі кубелечко...". а Роман зідає і щохвилини повторяв:

- Ах, та Дарка, та Дарка..."

ЩО НОВОГО В СВІТІ

ОГЛЯД ПОДІЙ

Мимо, що вже від півтора року постійно говориться про мир - такого покищо це не видно. Вправді, є всілякі спроби встановити мир і "звесті" в життя, та на це не дозволяють деякі з партнерів світової політики. Правда, не можна сказати, що миру немає. Він є, але покищо на дуже хитких основах і щейно глядучі події покажуть, чи світ зазнає довголітнього, справжнього миру, чи поведе в нову війну.

Франція

Леон Блюм в своєму поступованні доказав, що слова його: "Хочу працювати для добра Франції" не були кинені без надуми.

Минулого тижня французький прем'єр відвідав Велику Британію та відбув ряд розмов з прем'єром Етлі. Уже на початку його відвідин так французька як і англійська преси почали приписувати відвіданню велике значення. Говорилися про це, що Блюм обговорюватиме в Англії господарські проблеми, зв'язані з інтересами двох держав. Зустрічі французького прем'єра з прем'єром Етлі приписувалася більшу увагу і значення, ніж останній зустрічі Черчілля й де Голля, в Парижі 1944 року. І дійсно, Блюм виправдав сподіван-

ня свого наряду. По закінченні переговорів, проголошено урядовий комюнікат, в якому сказано, що зустріч двох державних мужів дозволила піддати обговоренню різні питання, що цікавила обі країни. Обговорено справу Німеччини і рішено - тому, що обі держави, небоже Франція й Англія, однаково були задоволені від Німеччини - заключити новий пакт приязні.

В час, коли Блюм перебував в Англії, французький народ стояв перед великим завданням: вибрати президента.

Вибори голови держави відбулися в четвер. Французький парламент рішучо більшістю десяти голосів вибрав президентом 62-літнього соціаліста

Оріоля. мандидачуру Оріоля підтримали також французькі комуністи.

Оріоль своїми політичними переконаннями дуже близький Блюмові. Вперше він появився у французькому парламенті 1914 року і заджився його членом аж до приходу німців. Відтак вступив до тайної організації, яка зборалася проти німців. Вибір Оріоля на президента знайшов одобрення одяково в Лондоні, як і в Москві.

Згідно з постановою, Леон Блюм, який вернувся уже до Парижа, уступив а на його місце назначено соціаліста Рамаді, перед яким стоїть завдання створити новий уряд. Блюм має надію залишитися в уряді міністром без теки.

НА МАРГІНЕСІ

Ген. Маршалл

Коли минулого тижня розійшлася в'стка, що Бірнес, дотеперішній міністр закордонних справ Америки, уступив, а на його місце прийшов генерал Маршалл, отвертими стало питання: "І що буде далі?"

Провідні мужі американської й англійської політики не оминули нагоди щоб освізати похвальними гимнами уступавчого міністра, й такими самими привітати його наслідника. Всі признали Бірнесові його заслуги на полі скріплення світового миру всі миття звернула увагу на Маршала.

Сенат Америки одноголосно впровадував назначення Маршала міністром закордонних справ. Місц наставлені круги обіцяють собі, що особа Маршала затре різницю поглядів американської прихильної оцінці на закордонну політику держави, але зате інші дипломатичні знавці, мимо заперення уряду про незмінність американської закордонної політики, звачають появу Маршала першим кроком до величавих подій.

Як є в дійсності - сьогодні годі це сказати. Покищо одне тільки ясно, що Америка потребує сильного провід-

Рамадіє, подібно, як колись Блюм, намагався створити новий коаліційний уряд.

Італія.

Повоєнна Італія весь час шукає пораз то нових шляхів, і не знає, який повинна вибрати.

Останньо, президент законодавчої зборів Італії Сарагат, проголосив заснування нової соціалістичної партії. Нова партія, як зазначив її засновник, не є антикомуністична, але й не погоджується на співпрацю з комуністами. Одинокою програмою нової партії, пожито, є працювати за клич: "Відбудуймо Італію".

В Італії відчувається велику потребу взаємної співпраці всіх політичних груп. Першим виоловом такого хай послужить символічне братання між партизанами й фашистами, яке відбулося перед могилою незнамого воєнка в Римі. У зв'язку з цим, зазначають, що в Італії зростає на смілі фашизм. В хвилині, коли представники обох угруповань складали на могилу вінок, з написом "Італійці - Італійцям", згромадженя вбрза зайнтнувала фашистський гимн "Джівінеццу". Вперше по упадку фашизму, в італійській столиці лунала мелодія гимну Муссоліні.

Тим часом італійський прем'єр міністр де-Гаспері перебував у Вашингтоні і відбув розмови по питанні позички для Італії. У висліді переговорів Італії признано кредит на відбудову італійської промисловості, в висоті 100 мільонів доларів.

Як здається, після такого "презенту" Італія зверне свої очі на Захід.

Англія.

Ще не затерлося в пам'яті монотонне звітування з нарад представників Великої Чвїрки в Нью Йорку, як оце, перед кілька днями, розпочалися подібні їм у Лондоні. Тим разом це конференція заступників міністрів закордонних справ великодержав, що мають на черзі нарад виготовлення мирових договорів для Німеччини й Австрії. Обі проблеми не легкі до розв'язки. Австрія потребує помочі в ділянці господарські відбудови, як також уможливлення їй співпраці з іншими наддунайськими державами, договір же для Німеччини мусить бути сформований так, щоб дати красві змогу нормального економічного життя а рівночасно не допустити до того, щоб вона колинебудь могла стати загрозю для решти світу. Уже на початку нарад позначилися різниці погляду між Заходом і Сходом. Тим разом ішло про порядок нарад. Остаточно вирішено створити дві комісії, які працювали рівночасно.

З ході нарад у цій справі було відчитане меморандум 18 держав і рішено допустити представників тих держав до участі в нарадах.

Оціля рішено, що проєкт договорів зложати окремо: Америка, Росія та Франція, а Англія тільки його доповнить.

Напередодні згаданій нарад до Лондону з Москви вернувся маршал Монтгомері, й могло б здаватися, що між обома країнами все в найкращому порядку. Але що не зовсім так воно є-про це свідчать факти, що совітські чиновники кидають все нові обвинувачення в сторону Англії.

І так недавно закінчула великія Британії, що вона утримує в Італії 6 ос воєнків армії генерала Андерса і коли вісткам цим заперечили відозвалися голоси, що британський амбасадор у Варшаві заангажований і то "поважно" в акції проти теперішнього польського уряду.

Терористичні акції в Палестині не мають кінця, а в Англії, головнр в Лондоні, поширився в минулому гимні страйк транспортних робітників. Страйк охопив велике число робітників, і в висліді англійський уряд рішився на міспе страйкувочих вести військо. По 11-ти днях страйку, 50 000 робітників, по згоді працедавців на 44 годний тиждень праці і платню за надчисельні години, повернуло до праці.

Страйк закінчився, але чи на ньому закінчилися клопоти Англії?

Польща.

Простегатійні ноти Англії та

америки в справі виборів, звернені до польського уряду, не знайшли жодного зрозуміння. Бдним відголосом було хіба це, що польський уряд заявив, що вибори - це виключно справа внутрішньо польська.

По дотеперішніх приготуваннях, чи пак передвиборчій кампанії, це, хто в виїде з виборів переможцем не підлягає сумнівам. Партія Миколайчика не відиграє ніякої ролі. Після виарештування понад 100 кандидатів Селянської Партії і дальшого уневаження листи Зоо кандидатів, переможцем мусить бути держаний Блюк, який виставив 700 кандидатів, годі, коли Селянська Партія - 400.

На пресовій конференції Миколайчик заявив, що покино він не знає, що його Партія робитиме по виборах. "Одне могу сказати, заявив Миколайчик, за проведення виборів відповідальні ці великодержави, які підписували договір у Ялті".

У своїх міркуваннях Миколайчик вказав на труднощі, що на них натраплять у виборах його прихильники. Проводити будьку пропаганду неможливо, бо уряд або сконфіскував, або знищив звесь пропагандийний матеріал.

У цілій Польщі в день перед виборами всі виборчі станиці вже обставлені поліцією. Атмосфера напружена й опінія закордону заабсарбована виборами та їх вислідами. І це явще легко зрозуміти, коли візьмемося під увагу, що від виборів у Польщі залежить сформування будучої європейської політики.

В КІЛЬКОХ СЛОВАХ

Як за повідомленнями з Берліна, та-мощній єпископ, кандрінал граф Герсінг, виїде до Америки. Його відїзд зв'язаний з запрошенням на конференцію американських єпископів, що його вислав американський єпископ фон Цінцинаті.

Як згідно з постановою ООН про зрівняння дипломатичних зносин з Еспанією генерала Франко, еспанський уряд відкликав до Мадриду свого представника з Лондону.

Президент Труман запросив до Вашингтону князя Саудійської Арабії, Амїра Сауда. Амїр Сауд перебуватиме у Вашингтоні три-чотири дні а потім виїде в подороз по Америці.

У Нирнбергу перед судом відповідає за свої вчинки Зігфрід Каусс. Як зараз виявилось, він почувався спадкоємцем Гітлера і задумував створити новий уряд Райху, в якому він мав би бути канцлером. Далше, він задумував вести нове німецьке поздовлення "Італія-Каусс".

У Ляндсгуті арештували команданта табору для збїгів і виселених Макса Гофмана. Його обвинувачують у цьому, що він продавав на чорному ринку харчеві продукти, призначені для мешканців табору.

З ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ

На з'їзді вірних української Православної Церкви в Канаді, - читасмо в часописі "Канадійський Спечер", - який відбувся в Саскатуні, архієпископ Іван Теодорович виголосив доповідь про теперішній стан цієї церкви в Україні. Між іншим, заявив, що всі вищі духовники, правдоподібно, знади жертвоу большевицького терору. Своєю доповідь архієпископ осноувував на відомостях від митрополита Полкарпа, який тепер очолює Українську Православну Церкву.

Митрополит Василь Липківський, уже усунений большевиками з провуду церкви, жив у своєї сестри. Його заарештували й тасмо вивезли в 1936 р. у невідомому напрямку. Треба думати, що як засланні він помер.

Другий митрополит, Микола Воронікий, в 1931 р. був арештований і вивезений на Соловки, де - в наслідок тортур - зрозеловів і помер.

Государські єпископи: Микола Карабиневиц, 1934 р.; Яків Чулаїський, 1936 р.; Петро Тарнаський, 1938 р.; Арій Махновський, 1939 р.

Заслані на 10 і більше років архієпископи й єпископи: Олександр Ярененко, 1936 р.; Арій Жевченко, 1929 р.; Степан Срдик, 1926 р.; Яким Калішево

ника в закордонній політиці, провідника, а, може, навіть диктатора. В Європі диктатура провалилася, але це не виключає можливості, що в Америці вона прийнялася о. просто ввійшло в життя явще, що загал, дивлячись на військовика, бачить у ньому образ сили й рішучості. Барнес уступив, бо як сам сказав, боїться, що не стане йому сил успішно довести до кінця конференцію в Москві, тому вибір упав на людину фізично й духовно сильнішу. І саме це буде для Маршала, який значиміше орієнтується в ході подій, поштовхом для доложення всіх зусиль, щоб у Москві доказати, що він дійсно такий, за якого його вважають - "судивничий перемогин".

Самий Маршал надпартійний і готов на співпрацю з політиками всіх партій та націй. При цьому він визначається ясністю поглядів, шляхотністю й впертістю в стремління до своєї мети. За час саєсі місії в Китаї Маршал чав змогу пізнати комуністів й для китайських прихильників Кремля присвоїв назву "февральних реакціонерів".

Маршал перебрал керму закордонної політики Америки саме перед московською конференцією, перебрал її годі, коли все більше говориться про "провізоричну угоду", на підставі якої нафтові поля Середнього Сходу, що їх тепер держать у своїх руках англійці, мають перебрати американці. Говориться також про англо-американську повітряну угоду, яка зо своєї сторони не припадає до вподоби Совітам. Московське радіо в своєму коментарі дало змогу вичути, що Совіти невдоволені, навіть занепокоєні, тим, що американці мали б перебрати британські акції в Туреччині й Іраку. Совіти добачать в цьому небезпеку для себе, човляв: "Америка підготує собі дві бази проти нас".

Новий закордонний міністр добре знає німецьку проблему, знає ментальність німців, а це не надто добра знають Совіти. Як дипломат-воєк, Маршал поведе політику рішучіше ніж його попередник. Цього сподіваються однаково американці й англійці, як і Совіти.

-ю-

ський, 1937 р.; Костянтин мадршкєвич, 1936 р.; Микола Пивоварів, 1929 р.; Максим Задвірняк, 1934 р.; Олександр Червінський, 1935 р.; Арій Тисленко, 1932 р. Йосиф Аксіук, 1938 р.

Це неповні відомості лише про половину єпископів, про 17 із них. Де других 17, - чи розстріляні, чи краються по катівнях НКВД, - не відомо. Відомо лише, що їх нема і що вони зникли.

З мірдаийних джерел довідуюся, що в Холмщині, яка в сучасному приділена до Польщі, мимпо посиленої "репатріаційної" акції, до репресій включно, все ж залишилося українське населення. І так, в повіті Холм, в с. Вілька Тарнівська, живе ще досі 67 українських родин, в Городищі - 49, в Бердицях та Березні - ближче неозначене число. В бамому Холмі українське населення, мішани й утікачі з загрозених від польського терору сіл, зуміло затримати за собою Богословську церкву. Залишки українського населення сіл Холмщини, вірні праїдній вірі й традиціям, мають духову опіку православного духовенства.

З ПРЕСИ

У на не інакше.

Мінхєнська "Українська Трибуна" на своїх сторінках коментує голос представника польської коїлонії в Америці, К. Розмарєка, який, по поїзді по польських таборах у Німеччині, зложив у міністра Бірнса відповідний меморіал у цій справі. У своєму меморіалі Розмарєк піддає гострій критикі політику УНРРА; підкреслює недостатнє прохарчування скитальців, згадує атмосферу морального спустошення, заборону преси, а вкінці публіктує поселення поляків-скитальців в Америці й Алясці.

К. Розмарєк скаржить теж на польського конзула в Чикаго, який загрожувє репресіями в край родинам тих поляків, які осмілюються критикувати Варшавський уряд.

"Енергійний виступ Польського делегата, - говориться в часописі, - зробив у Лондоні й Парижі сезозне враження".

Нам залишається побажати, - переходить часопис на наші теми, - щоб і наші заокеанські організації, зокрема в ЗДПА, в особах своїх делегатів, які користуються деяким довірям і пошаною в громадських та урядових колах Нового Світу, не занедбали справи оборони українських емігрантських мас перед компетентними чинниками їх країн. Наші табори і громадські установи це й досі не мали чести бачити в себе делегата українців з ЗДПА."

"Гадасмо, - читаємо в останньому реченні коментаря, - що краще було б, коли б спочатку в цьому питанні висловилося керівництво ЦПУЕ, поки ми першими від себе не висунули цієї справи. Хочемо вірити, що керівництво ЦПУЕ не захоче припустити нас до цього."

Сьогодні союз з большевиками неможливий.

Так затитулював Рандольф Черчиль син відомого Вінстона, свою статтю, що її переддукував часопис "Іль Матіно д'Італія" від 29.12.46.

"Воллес та всі інші, - пише Черчиль, - що думають як він, обабіч Атлантику, діють і діятимуть досі, доки не зникнуть з обличчя всі непорозуміння та взаємні підозри, які сьогодні характеризують взаємини західних великодержав із Радянським Союзом. Цей рід розмов, до їх воли ведуть, служить для устійнення поглядів загально на справу: більше, ніж кожний інший чинник.

В дійсності, при крихтці воли, зовсім не важко збагнути думки Росії.

Можемо бути певні, що члени московського політбюро прекрасно розуміють один одного й являються найбільше реальними політиками світу. Коли Воллесові досі ще не вдалося зрозуміти москалів, то це вина виключно його, бо, якщо хтось не може зрозуміти, що є суттю російської політики, - для нього не може бути пробачення, як не може бути пробачення для них, що не могли своїм розумом охопити політики Гітлера.

Власне, Гітлер у своєму "Майн

Камф-і" подав у загальних рисах плян, згідно з яким намагався загарбати світ. Тимого, були люди, що не хотіли вірити, щоб диктатор намістив перейшов колисьудь до наступу. Треба признати мужність Гітлерові, коли взяті під увагу, що він оголосив свої виступні наміри. Без сумніву він це зробив тому, що знав людську владу й умів вести свої розрахунки до кінця. Твір Гітлера німці вичитували з повагою й переконувалися в необхідності єднання, щоб виконати найвище зусилля - загарбати світ. Інші люди, поза Німеччиною, що хотіли жити в мирі, не прислухувалися до виступів найменшої уваги й поборювали послідовно ті особи, які вбачали в ньому загрозу. Ікраз так, як сьогодні Воллес, тоді говорили теж про "зникнення з обличчя всіх розбіжностей та непорозумінь".

Відносно СССР - література більш вичерпна ніж у попередньому випадку. Ціла бібліотека творів, з яких найстарші вже мають понад 100 років, з Марксом і Енгельсом, в найчистіших подробицях обробляють плян виготовлення світської революції, і кожний, хто тільки хоче, може заілюструватися з ними.

Як здається, проблеми, що турбують Воллеса та його однодумців можна звести до таких трьох основних: 1. чому не вдається досягнути справжньої трикої згоди між Сходом і Заходом, 2. в чому вбачають з'єднання Нації практичну користь зо своєї праці, 3. чому не вдається створити єдиного уряду об'єднаного світу.

Звичайно, відповідей дуже прості: большевики не бажать собі того роду з'єднання, до якого прагнемо ми. До згоди можна дійти тоді щойно, як одна зо сторін зречеться своїх поглядів, як москалі відступлять від свого принципу тоталітарного комунізму, або Захід зрештує зо своїх політичних вільностей. Але тепер, коли ані Москва, ані Захід, не виявляють найменшої волі йти на взаємні уступки,

не може бути і мови про злагоду, і це, можна сміло сказати, тверда дійсність сьогоднішнього світу."

ВСЯЧИНА

Статут для скитальців.

Соціальна-економічна Рада при ООН затвердила для скитальців статут, який забезпечує їх у праці та від суцільної деморалізації. Статут передбачає створення окремої установи, яка стежила б за тим, щоб скитальці могли працювати в відповідних умовах, випукувала б пригоди для колонізації місця за океаном і в Європі, додала б про владу міжнародних паспортів переселеним особам.

Представники цієї організації ведуть вже з окремими державами-членами ООН переговори у справі поселення скитальців.

Українець-винахідник.

Українець інженер Сікорський, що очолює велике американське авіаційне підприємство, винайшов й удосконалив новий тип літака, тзв. гелікоптер. Літак має цю прикмету, що може прямолично підійматися та приземлюватися в будь-якому місці. Він знайшов широке примінення в поштовій комунікації великих міст та в веденні рятівничих акцій.

Цікава відпустка.

Звичайно, так буває, що коли хто провиниться, йде до тюрми й сидить так довго, аж відсидить кару. Та часом міняються і діють речі, які часом важко зрозуміти.

Так, нпр., в Ганновері в'язні одержали відпустку... з причини холоду. Число "урльоповців" доходить до 400 осіб.

Цікаво, знаєти, чи по закінченні "відпустки" всі арештанти вернуться...

З ЖИТТЯ В ТАБОРІ

Полонені - студентству.

За час свого півторарічного існування наш Табор давав уже не один раз докази своєї організованості й солідарності. Це торкається не тільки нашої постаки супроти зовнішніх чинників, як ось у серпні минулого року, але й нашого життя в нутрі. В висліді цієї організованості ми можемо похвалитися цілим рядом шкіл, установ, робітень, мистецьких гуртів, які - кожне на свій спосіб - виконують свої громадські обов'язки.

Ландяг наших досягнень у площині суспільного життя доповнюється ще одним цінним набутком, а це ж е р т в е н і с т в о. Події останніх тижнів дають нам повне право ствердити, що наш табір, не дивлячись на наше положення п о л о н е н и х, дав доказ своєї громадської зрілості і в цьому відношенні.

Першим виявом жертвенності нашого таборового суспільства була успішно проведена збірка Свято-Миколаївських і Різдвяних дарунків нашим хворим друзям у лічницях. Збірка дала несподівано гарний вислід, і з того приводу збірковий Комітет писав у своєму звіті, м.ін., таке: "...з радістю треба ствердити, що наші таборовики мають повне зрозуміння та співчуття для товаришів недолі. Вислід збірки - прямо імпозантний, коли взяті під увагу наші жалюгідні життєві обставини. З гордістю можна сказати, що український воляк це справжній побратим для товаришів у недолі..."

І ось новинка: дня 14.1.1947 Мистецький Ансамбль "Бурлака" /репрезентативний хор "А", бандуристи, танцюристи й солісти/ виступав у залі Таборового Театру концерт за платними квитками, а дохід призначив на допомогу українському студентству в Римі. Треба врахувати в велику заслугу Ансамблеви, що він не тільки започаткував, але й ф і р м у в а в цю імпрезу /до речі буде згадати, що жодна з "більш компетентних" установ не хотіла взяти цього на свої плечі, коли їй таке пропонували./ Також і технічні праці, зв'язані з адміністрацією концерту, до розпродажів квитків включно, виконали члени Ансамбля.

Не осталась позаду й таборова пуоліка. Квитки, оплачувані в довільній висоті, були розпродані задовго до початку концерту й принесли касі дохід 23 666 лір. Хто записався, або кого нехотячи поминули /не сила ж помістити 9 000 людей у залі на 1 тисячу місць!/, той мусів задовольнитись передачею концерту через гучномовець. А концерт був справді гарний. Серед різдвяного настроя, що це не покинув нас від Свят, хор, під управою п.б.Пасіки, відспівав "Різдвяну Псалму" Лисенка й низку колядок. Виконання було бездоганне, що і зуміла оцінити публіка, яка - проти свого звичаю - щедро оплескувала виконавців, а навіть домагалась надатків. у другій і

третій частинах концерту ми бачили бравурні й рухливі предукції наших танцюристів і почули знову хор, цим разом у побутових /Леонтович/ і картявливих піснях. Останні, подані зо смаком і скрочно, були вільні від шаржі і пустих ефектів. Вдала новинка - солісти при бандурах - уризномовітніла і доповнила програму концерту, задержувчи його мистецький рівень.

Імпреза принесла потрібну користь: таборові мельомани мали дві години мистецької насолоди, потребуєчи одержали допомогу, а загал сповнив свій обов'язок, даючи доказ своєї готовості по змові своїх сил помогти тим, хто помочи найбільше потребує. Особливо велике моральне вдволення винесли з концерту члени Ансамблю, які заплянували й здійснили такий шляхотний задум.

Віriamo, що це сталося не востанє. За прикладом Ансамблю "Бурлака" наведемо підуть і інші таборові установи, проявляючи цю гідну ініціативу, а загал себе не засомовити.

-д-

В КРИВОМУ ДІЯРКАЛІ

"Хай мій смолякський присвічує вам у дорозі!"

